

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นพร้อมกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบโลกเข้าสู่สภาวะระบบขั้วอำนาจเดียว (Uni-polar) โดยสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจที่มีอิทธิพลสูงสุด และมีบทบาทหลักต่อสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลก แต่จากการเกิดเหตุการณ์โจมตีตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ และกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ทำให้โลกเข้าสู่ยุคของสงครามการต่อต้าน การก่อการร้าย ที่มุ่งทำลายผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และชาติตะวันตกในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ทำให้สหรัฐฯ ได้เพิ่มความสำคัญต่อการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย โดยแสวงหาความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้ายกับมิตรประเทศของสหรัฐฯ โดยตรงในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคีผ่านองค์การระหว่างประเทศ ที่สหรัฐฯ มีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน เช่น องค์การสหประชาชาติ และองค์การนาโต้ เป็นต้น นอกจากนี้ ผลจากการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโลกใหม่ (New World Social Movement) ได้ก่อให้เกิดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threat) ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามเฉพาะมิติด้านการทหารเท่านั้น เช่น ปัญหาโลกร้อน (Climate Change) ที่อาจทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากขึ้น การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากร (Competition Over Resources) ที่มุ่งแสวงหาและแย่งชิง เพื่อที่จะครอบครองแหล่งพลังงาน การขยายอิทธิพลทางการทหาร (Global Militarization) ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์และอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (WMD) รวมทั้ง ปัญหาภัยคุกคามจากการกระทำการอันเป็นโจรสลัด (Piracy) ในภูมิภาคต่างๆ ทำให้ปัญหาความมั่นคงของโลก และกิจการระหว่างประเทศในทศวรรษหน้ามีความยุ่งยาก และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ได้ดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยการยึดจุดมุ่งหมายหลัก ๒ ประการ คือ ประการแรกเพื่อป้องกันอำนาจอธิปไตย และความมั่นคงของประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประการที่สองเพื่อความอยู่รอดของประเทศ โดยใช้หลักการความร่วมมือด้านความมั่นคงร่วม (Collective Security) ในการดำเนินความสัมพันธ์กับนานาประเทศตามพันธกรณีของกฎหมายระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบ

ความร่วมมือขององค์การสหประชาชาติ และให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ มิตรประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศของไทย จะถือเอาผลประโยชน์แห่งชาติ และการเสริมสร้างสภาพภาพของประเทศและบทบาทให้เป็นที่รู้จักในสายตาชาวโลกเป็นสำคัญ

กองทัพเรือ ในฐานะที่เป็นหนึ่งในสามพลังอำนาจแห่งชาติทางทหาร และเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ โดยการใช้กำลังทางเรือในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาล และแสดงกำลังเพื่อสนับสนุนการเจรจาต่อรอง เมื่อมีการขัดกันผลประโยชน์ของชาติ หรือเหตุการณ์วิกฤตที่กระทบต่อผลประโยชน์ของชาติโดยตรง แต่จากการประเมินสถานะแวดล้อมของโลกใน ๑๐ ปี ข้างหน้าของหน่วยงานด้านความมั่นคงของไทย มีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการใช้ปฏิบัติการทางทหารขนาดใหญ่ (Military Operations) แต่จะมีการใช้กำลังทางเรือในการปฏิบัติการทางทหาร นอกเหนือจากการทำสงคราม (Military Operations Other Than War) มากขึ้น เช่น การใช้กำลังทางเรือเพื่อการรักษากฎหมายในทะเล (Constabulary) การปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (Peace Operations) การปิดกั้นทางเศรษฐกิจ (Economic Sanctions) และการใช้กำลังทางเรือเพื่อภารกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ (Humanitarian Assistance) เป็นต้น อย่างไรก็ตามภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณของกองทัพเรือในปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถทุ่มเททรัพยากรมาดำเนินการในด้านกิจการระหว่างประเทศดังกล่าวได้ทั้งหมด ดังนั้น กองทัพเรือจะต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติการด้านกิจการต่างประเทศเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศในเชิงรุก โดยการดำเนินการดังกล่าวจะต้องพิจารณาแล้วว่าจะมีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อทราบแนวทาง และบทบาทด้านกิจการระหว่างประเทศที่กองทัพเรือเข้าไปเกี่ยวข้อง
๒. เพื่อทราบความพร้อม และการพัฒนาในกิจการระหว่างประเทศของกองทัพเรือ
๓. เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติได้ใช้ผลของการวิจัยในการพิจารณากำหนดนโยบายด้านต่างประเทศในเชิงรุก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษา และวิเคราะห์บทบาทของกองทัพเรือด้านกิจการระหว่างประเทศและความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับประเทศมหาอำนาจ มิตรประเทศและประเทศ

เพื่อนบ้านตามพันธกรณีของกฎหมายระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบความร่วมมือขององค์การสหประชาชาติและอาเซียนในห้วง พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๔

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ในลักษณะข้อมูล โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research) เช่น วิทยานิพนธ์ ผลการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ตำรา เอกสารทางราชการ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวความคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง นำไปสู่ผลการวิจัยและข้อยุติ พร้อมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติและกองทัพเรือต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้รับทราบแนวทางและบทบาททางด้านกิจการระหว่างประเทศ ที่กองทัพเรือต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ในการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ
๒. ได้รับทราบความพร้อม และแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานและบุคลากรของกองทัพเรือในกิจการระหว่างประเทศ
๓. หน่วยงานด้านความมั่นคงของชาติจะได้ใช้ผลของการวิจัยเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดนโยบายด้านต่างประเทศในเชิงรุกต่อไป

คำจำกัดความ

ความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security)

หมายถึง การที่สามารถดำรงความสงบ เรียบร้อย และความปลอดภัย เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทางทะเลของชาติ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ชายฝั่งทะเลน่านน้ำภายใน (แม่น้ำ ลำน้ำ คลอง) ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง เขตไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และเส้นทางคมนาคมกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ตามที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองการใช้อำนาจอธิปไตย

สมุทธานุภาพ (Sea Power)

หมายถึง การรู้จักใช้ทะเลในการสร้างความมั่งคั่ง ความร่ำรวย และมั่นคงของประเทศ มีส่วนประกอบ ๒ ส่วน คือ

๑. แหล่งกำเนิด (Source) ประกอบด้วย ลักษณะของประเทศ ประชาชน และรัฐบาล

๒. องค์ประกอบ (Elements) ประกอบด้วย การพาณิชย์นาวี ฐานทัพ ท่าเรือ สิ่งอำนวยความสะดวก และกำลังทางเรือ

ยุทธศาสตร์ทางเรือ (Naval Strategy)

หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาและใช้กำลังทางเรือ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

พื้นที่ผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศ

หมายถึง พื้นที่ทางทะเลที่เราต้องป้องกันและรักษาเพื่อใช้ในการแสวงหาทรัพยากร หมายถึง พื้นที่ทะเลอาณาเขต ๑๒ ไมล์ทะเลจากฝั่ง เขตต่อเนื่อง พื้นที่ เขตไหล่ทวีป (Continental Shelves) และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ที่นับเนื่องจากชายฝั่งออกไปอีก ๒๐๐ ไมล์ทะเลที่เราประกาศขอสงวนเป็นเจ้าของทรัพยากรทั้งปวง ทั้งในน้ำ และได้ผิwtongทะเล

อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapon of Mass Destruction : WMD)

หมายถึง อาวุธต่างๆ ที่มีขีดความสามารถในการทำลายชั้นร้ายแรง และ/หรือ ถูกใช้ในลักษณะที่จะทำลายพลเมืองจำนวนมากได้ โดยอาจเป็นอาวุธนิวเคลียร์ เคมี ชีวะ และรังสี

การปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือการสงคราม (Military Operations Other Than War : MOOTW)

หมายถึง การดำเนินการทางทหารเพื่อขจัดภาวะแวดล้อมให้มีความมั่นคง เกิดเสถียรภาพ และเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจแห่งชาติในด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง กิจกรรมที่กระทำมีหลายรูปแบบ เช่น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่างๆ การบรรเทาภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน การพัฒนาประเทศ การรักษาและฟื้นฟูสภาวะแวดล้อม การดำเนินการในกิจกรรมการสร้าง ผลผลิตให้แก่ชาติ และการให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการดำเนินกิจกรรม

ทางทหารต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการนำศักยภาพของกำลังทหารมาใช้ประโยชน์ ในยามที่ประเทศอยู่ในภาวะปกติ รวมทั้งเป็นการพัฒนา กำลังทหารให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติการ และให้เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

การควบคุมทะเล (Sea Control)

หมายถึง การที่สามารถควบคุม และสามารถใช้ทะเลในตำบลที่ และเวลา ที่ต้องการได้อย่างปลอดภัย

ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

หมายถึง ภัยคุกคามในทุกๆมิติ ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามเฉพาะมิติด้านการทหาร เท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น ปัญหาโลกร้อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ และระบบ นิเวศน์ หรือการเคลื่อนย้ายทุนจากบริษัทข้ามชาติที่ส่งผลให้ประเทศ ล้มละลายได้ภายในชั่วข้ามคืน หรือการก่อการร้าย และก่อความไม่สงบ ที่กระทำต่อผู้บริสุทธิ์ด้วยความรุนแรง และความหวาดกลัว หรือการ ค้ามนุษย์ข้ามชาติ เป็นต้น สภาพความมั่นคงแห่งชาติ ได้กำหนดภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ไว้ ๕ ประการ คือ ๑. ความแตกแยกทางความคิดของคนใน สังคม, ๒. ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบสถาบันทางการเมือง, ๓. การขาด ความสมดุลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม, ๔. ภัยพิบัติ จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และโรคระบาด, ๕. ความมั่นคงในพื้นที่ ๓ จชต., ๖. การก่อการร้าย และอาชญากรรม ภัยข้ามชาติ ๗. แรงงานต่างด้าว และผู้หลบหนีเข้าเมือง ๘. ยาเสพติด และ ๙. ความยากจน